

CONDIȚIILE DE EXERCITARE A ACȚIUNII CIVILE

Ala ENACHI

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departament Drept Imobiliar și Cadastral, gr.DIC 1905-M, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Acțiunea civilă reprezintă mijlocul care asigură cetățenilor accesul la justiție întru apărarea drepturilor și libertăților sale. Condițiile de valabilitate ale acțiunii civile stimulează și uniformizează aplicabilitatea normelor de procedură civilă, tot odată facilitând procesul derulării unei acțiuni civile, mai mult decât atât, respectarea condițiilor de valabilitate garantează justițiabilului echitatea evaluării admisibilității acestei acțiuni.

Cuvinte-cheie: acțiune civilă, dreptul la apărare, condiții de valabilitate, mijloc, instanță de judecată.

Introducere

Noțiunea de acțiune provine de la cuvântul latinesc „*actio*” și este folosită în multe accepțiuni. În limbaj procesual termenul de acțiune însoțit de denumirea ramurii în care se utilizează asigură identificarea diferitelor categorii de acțiuni – ex. acțiunea civilă, acțiunea penală, acțiunea comercială.

Alteori, termenul de acțiune face referire la dreptul subiectiv a cărei ocrotire se urmărește. În acest sens putem vorbi de acțiunea în revendicare, acțiunea posesorie, negatorie, confesorie ori personală [3, p. 76].

Acțiunea civilă constituie un mijloc procedural care justifică întreaga activitate a instanței sesizate cu o pretenție și care nu poate fi redusă la cererea de chemare în judecată, care reprezintă doar prima manifestare practică a acesteia [4, p. 296].

Având în vedere aceste considerente, literatura de specialitate definește acțiunea civilă ca fiind: „mijlocul legal prin care o persoană solicită instanței judecătorești, fie recunoașterea dreptului său, fie realizarea acestui drept, prin încetarea piedicilor puse în exercitarea lui de o altă persoană sau printr-o despăgubire corespunzătoare” [2, p. 23].

Indiferent de modul în care este definită, acțiunea civilă este considerată o instituție centrală în jurul căreia gravitează întreaga activitate procesuală a instanței de judecată și a părților.

Datorită acestei realități unii autori au apreciat că „procesul civil reprezintă organizarea practică a acțiunii, materializarea și dezvoltarea ei, forma sa de viață și realizare a scopurilor pe care le urmărește” [4, p. 54].

În literatura de specialitate dreptul la acțiune este prezentat sub două aspecte:

1. *Dreptul la intentarea acțiunii* (aspect procesual) ce reprezintă dreptul prescriptibil la un proces și constă în posibilitatea de a cere instanței de judecată primirea cauzei spre examinare.
2. *Dreptul la admiterea acțiunii* (aspect material) este un drept – pretenție adresat în interiorul termenului de prescripție prin intermediul instanței de judecată către pârât pentru ca acesta să-și execute obligațiile sale ce decurg dintr-un raport material litigios, dreptul la admiterea pretențiilor material-juridice înaintate de reclamant [3, p. 45].

Regulile care necesită a fi urmate la intentarea acțiunii civile pot fi grupate în două categorii [10]:

- a) **premisele** – care constituie acele împrejurări de fapt și de drept de care depinde apariția dreptului la acțiune, premisele de fapt sunt circumstanțele care atestă existența/încălcarea dreptului material, iar circumstanțele de drept reprezintă prerogativa legală prin intermediul căreia justițiabilul își întemeiază pretențiile/ dreptul pretins încălcat, în rezultat formulând o pretenție material-juridică [2, p. 56];
- b) **condițiile** – care constituie acele împrejurări de fapt și de drept de care depinde valorificarea dreptului la acțiune.

Spre deosebire de premisele dreptului la acțiune, condițiile dreptului la intentarea acțiunii nu determină apariția dreptului la intentarea acțiunii, nu determină apariția dreptului, ci stabilesc ordinea procesuală stabilită de lege pentru intentarea procesului.

Este de menționat că absența unei premise de intentare a acțiunii, conform art. 169 Cod procedură civilă, are drept consecință faptul că instanța refuză în primirea cererii sau încetează procesul.

Condițiile de exercitare a dreptului la acțiune

Condițiile de exercitare a dreptului la acțiune sunt relatate pe larg în literatura de specialitate, pentru că anume respectarea acestor condiții garantează justițiabilului eficacitatea acțiunii înaintate [5, p. 109]. Aceste condiții sunt:

1. Respectarea regulilor de competență jurisdicțională

Competența instanțelor judecătorești este aptitudinea recunoscută de lege instanțelor judecătorești de a examina și soluționa o anumită pricină civilă [1].

Competența jurisdicțională este reglementată de o totalitate de norme juridice procesual civile, care sunt de două feluri:

- norme de competență jurisdicțională materială (de gen);
- norme de competență jurisdicțională teritorială (de loc).

Competența jurisdicțională materială reprezintă aptitudinea recunoscută de lege unei instanțe judecătorești de un anumit grad de a examina și soluționa o anumită cauză civilă. Prin normele de competență jurisdicțională materială se delimitează sfera de activitate a instanțelor judecătorești de grad diferit, adică pe linia lor ierarhică [4, p. 21].

Competența jurisdicțională teritorială reprezintă aptitudinea recunoscută de lege unei instanțe judecătorești de același grad de a examina și soluționa o anumită cauză civilă.

Prin normele de competență jurisdicțională teritorială se delimitează sfera de activitate a instanțelor judecătorești de același grad pe linie orizontală [9, p. 91].

Toate normele/exigențele ce țin de respectarea competenței jurisdicționale sunt prevăzute în Capitolul IV Cod de Procedură Civilă a RM [1].

2. Capacitatea de exercițiu a drepturilor procedurale

Capacitatea de a-și exercita în volum deplin, personal sau prin reprezentant drepturile și obligațiile procedurale în judecată (capacitatea de exercițiu a drepturilor procedurale civile) o au persoanele fizice de la vârsta de 18 ani, precum și persoanele juridice, iar în cazurile prevăzute de lege, entitățile care nu au personalitate juridică, dar dispun de organe de conducere proprii [1].

Codul de procedură civilă prevede și excepții de la această normă generală, și anume:

- actele de procedură efectuate de minorii cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani sunt lovite de nulitate relativă, însă reprezentantul legal al minorului poate încuviința toate aceste acte sau numai o parte dintre ele [5, pag. 85]. Instanța judecătorească va acorda un termen pentru încuviințarea actelor, iar dacă actele nu sunt încuviințate în termenul stabilit, se va dispune anularea acestora. Drepturile, libertățile și interesele legitime ale minorilor cu vârsta între 14 și 18 ani sunt apărate în instanța judecătorească de către părinții, înfietorii sau curatorii acestora, instanța fiind obligată să introducă în astfel de cauze minorii respectivi [1].

- actele de procedură efectuate de minorii cu vârste de până la 14 ani sau de persoanele supuse măsurii de ocrotire judiciară sub forma tutelei sunt nule. La caz este de menționat că prezenta prevedere nu se aplică în cazul în care persoana supusă măsurii de ocrotire judiciară sub forma tutelei contestă hotărârea respectivă [3, pag. 54]. Drepturile, libertățile și interesele legitime ale minorilor cu vârsta de până la 14 ani sunt apărate în instanța judecătorească de reprezentanții legali ai acestora – părinți, înfietori, tutori [1].

- minorul care a atins vârsta de 16 ani poate să-și exercite personal drepturile procedurale și să-și îndeplinească obligațiile procedurale de sine stătător în cazul declarării capacității depline de exercițiu (emancipării) sau al încheierii căsătoriei.

- în cazurile prevăzute de lege, în cauzele ce nasc din raporturi juridice civile, matrimoniale, familiale, de muncă și din alte raporturi juridice, minorii își apără personal în judecată drepturile, libertățile și interesele legitime. Instanța constată necesitatea introducerii în proces a reprezentantului legal al minorului [11].

3. *Respectarea formei și conținutului cererii de chemare în judecată*

Această condiție este una dintre cele mai ample și problematice, care creează diferite dificultăți justițiabililor, toate condițiile de formă și conținut sunt prevăzute expres în art.166 și 167 din Codul de procedură civilă [1].

4. *Achitarea taxei de stat pentru cererea de chemare în judecată*

Dovada achitării taxei de stat se face prin bonul eliberat de către băncile comerciale cu ștampila și semnătura reprezentantului băncii [7, p. 65].

5. *Formularea împuternicirilor reprezentantului conform cerințelor legale*

Împuternicirea de reprezentare în judecată acordă reprezentantului dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale, cu excepția dreptului de a semna cererea și de a depune în judecată, de a recurge la arbitraj pentru soluționarea litigiului, de a renunța total sau parțial la pretențiile din acțiune, de a majora sau reduce quantumul acestor pretenții, de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii, de a o recunoaște, de a recurge la mediere, de a încheia tranzacții, de a intenta acțiune reconvențională, de a transmite împuterniciri unei alte persoane, de a ataca hotărârea judecătorească, de a-i schimba modul de executare, de a amâna sau eșalona executarea ei, de a prezenta un titlu executoriu spre urmărire, de a primi bunuri sau bani în temeiul hotărârii judecătorești, drept care trebuie menționat expres, sub sancțiunea nulității, în procura eliberată reprezentantului persoanei juridice sau în mandatul eliberat avocatului [1].

Este de menționat că în caz de absență a unei condiții de intentare a acțiunii, instanța restituie cererea de chemare în judecată, fie nu dă curs cererii, fie scoate cererea de pe rol, deci putem observa cu ușurință diferența consecințelor legale în cazul absenței unei condiții și nerespectarea unei premise [8, p. 66].

Concluzii

În urma celor relatate supra concluzionăm, condițiile de valabilitate a acțiunii civile în cadrul unui proces civil țin de: respectarea regulilor de competență jurisdicțională, existența capacității de exercițiu a drepturilor procedurale, respectarea formei și conținutului cererii de chemare în judecată, existența dovezii achitării taxei de stat pentru cererea de chemare în judecată, formularea corectă a împuternicirilor reprezentantului justițiabilului [6, p. 65].

Toate condițiile instituite de către legiuitor au drept scop protejarea dreptului la acțiune a justițiabilului, instituirea mecanismelor de contracarare a persoanelor de rea – credință și nu în ultimul rând sistematizarea procesului judiciar, pentru înfăptuirea justiției de calitate, în termen rezonabil cu respectarea drepturilor materiale și procedurale a justițiabilului.

Și chiar dacă deseori aceste condiții sunt interpretate drept restricții, ele de fapt sunt instrumente asiguratorii într-un proces echitabil [3, p. 98].

Iar pentru recepționarea rezultatului așteptat avem de îndeplinit toate condițiile redate mai sus.

Bibliografie:

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225-XV din 30 mai 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.06.2003, nr. 111- 115/451.
2. PISARENCO O. , *Drept procesual Civil. Note de curs*, edit. Tehnica-Info, Chișinău 2012;
3. BELEI EI., CHIFA F., COJUHARI Al., et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău, 2009;
4. COJUHARI A., *Drept procesual civil. Partea specială*, Tipografia centrală, Chișinău 2009;
5. DELEANU I., *Tratat de procedură civilă*, vol.I-III, Noul Cod de procedură civilă, Ed.Universul Juridic, București, 2013;
6. CHIBAC Gh., BRUMA S., ROBU O., CHIBAC N. *Drept civil*. Ediția a IV- a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019;
7. SPINEI S., *Recursul în procesul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2008;
8. LEȘ I., *Drept procesual civil*, Editura Dacia Nova, Lugoj, 2000;
9. LEȘ I., *Parties' participation in civil lawsuit*, Dacia Press, Cluj – Napoca, 2002;
10. АФАНАСЬЕВ С.Ф., ЗАЙЦЕВ А.И. *Гражданский процесс*. Москва: Норма, 2004;
11. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/drept-procesual-civil-partea-generalactiunea-civila/>.